

בראשית חודש יוני 1948, מספר ימים לפני ת"ה, הפוגה הראשונה, בוצע על ידי כוחותינו שבקטע התיכון של החזית כיבושו של הכפר הערבי קאקון. כפר זה היה בזמן ההוא אחת הבליטות ונקודות-המשען הקדמיות של חזית "המשולש הערבי".

המערך הערבי במשולש היה מבוסס על מורדות ההרים המערביים, שממזרח לכביש לוד — לקליליה — טול-כרם — ואדי-ערה. מערך זה נסתייע בשרשרת נקודות-מאחז, ממערב לכביש, ששימשו בעת ובעונה אחת גם עמדות-משמר קדומניות למערך העיקרי שממזרח וגם קריש-קפיצה וטריוזים לעבר איזור השפלה שבידינו. הנקודות האלה שבשרשרת זו היו: ראס-אל-עין בדרום, טירה שלייד רמת-הכובש, קלנסואה שמדרום לכביש נתניה — טול-כרם וקאקון שמצפון לאותו כביש. כל אחת מנקודות אלה היתה מבוצרת היטב, ומוחזקת ע"י לוחמים בני המקום — בתוספת חיל-מצב עיראקי, בעל נשק מסייע כבד-יותר (לעתים גם מכוניות-שריון). כן היה קיים קשר הדוק בינו ובין העורף הערבי — קשר הספקה ותגבורות.

הכפר קאקון בנוי על "כיפת-פיטמה" בולטת במישור. מבנה זה מקנה לו שליטה על כל הסביבה. במיוחד סבל משכנותו קיבוץ "המעפיל" מצפון-מערב לכפר, שבמשך למעלה מחדשיים — מאז התקפת המקומיים על הקיבוץ בסוף חודש מרץ, נאלצו חבריו להתחפר, וכמעט לא יכלו להתנועע בתחום-משקם בשעות היום. אותה עת ניצלו הערבים את סוללת פסגת-הברזל, העוברת ממזרח לכפר, כחיפוי לכל תנועה בינם לבין העורף, וביחוד — לקשר עם טול-כרם. השטח ממערב ומדרום לכפר הוא מישורי, ועל כן נוצרו שטחי-הפקר נרחבים בין קאקון לבין הישובים היהודיים הסמוכים — "המעפיל", "מרץ", א', ועין החורש — ללא אפשרות לנוע בהם ביום.

הידיעות על האויב ותכנון הפעולה

מפקד הפעולה מספר:

אף כי כוונה בעיקר כלפי צפון, מערב ודרום, וגש"ענה על תעלת-רובאים שהקיפה את מרביתו של הכפר. בסביבה נמצא גם כוח משוריין של האויב, שקישר את הכפר עם העורף ושהיה, כנראה, תחת פיקוד גבוה יותר ולא היה מרותק לתפקידי ההגנה המקומית.

לפי ידיעות שהיו בידינו נאמד כוח האויב בקאקון במאתיים מזוינים מקומיים ובמחלקה של חיל-מצב עיראקי. לפי תצפיות מקיבוץ "המעפיל" נשתכנה, כנראה, מחלקה זו בבנין הנמצא מצפון-מזרח לכפר ("בית העיראקים"), והנפרד לגמרי מן הגוש המרכזי של הבנינים. ההגנה על הכפר היתה היקפית.

הערה לתמונה שבראש העמוד: המראה — מצפון-צפון-מערב.

את התצפיות ערכנו מ"המעפיל", אך למעשה לא הוסיפו לנו הרבה: פני השטח היו גלויים ומישוריים, ולא היה כל צורך בלימוד מיוחד לשם התמצאות. את הכפר ראינו היטב, וביחוד את חלקו הצפוני, ואת בנין בית-הספר שבאגף המערבי. אולם, לא יכולנו לגלות את עמדות האויב, או את מקומה המדויק של החפירה שמסביב.

תכנית הפעולה

ממרכזי ההתנגדות העיקריים המתקבלים על-הדעת של האויב.

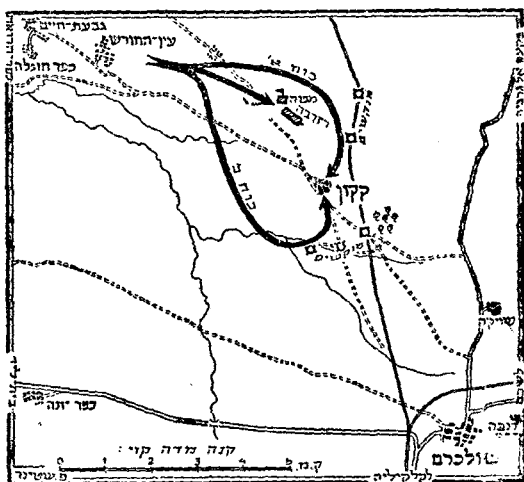
שלישית—אופי השטח, ודרכי העפר הרבות המקשרות את קאקון עם טול-כרם, אילצו אותנו להביא בחשבון תגבורות אויב, שיצאו להתקפות-נגד עם אור היום. ראינו, איפוא, לנכון לדאוג קודם-כל למירקוש דרכי העפר, אך ביחוד לסיים את כיבוש הכפר עד האר היום, כדי שהכוח הכובש יוכל להתפנות להדיפת התקפות-הנגד מבלי שיהא מרותק לאויב מתגונן בכפר.

התכנית בקויה הכלליים היתה כדלקמן: לאחר הפגזה קצרה של תותחים ומרגמות 120 כ"מ, לפרוץ לכפר משני כיוונים — מצפון-מזרח ומדרום-מזרח. — כוח שלישי צריך היה למקש את דרכי העפר, ולהצטרף אח"כ לכוח המתארגן להגנה בכפר. כן צריך היה לעמוד כוח נוסף לרשות מטה הפעולה, בחינת עתודה כללית.

הבעיה העיקרית שעמדה לפנינו היתה — לרכז את הכוחות הפועלים על כל דרגיהם בנקודות-המוצא, שהיו מרוחקות כ-20 ק"מ מן המחנות בהם חנו אותה שעה — מבלי שתתגלה לאויב כל תנועה מיוחדת. מסיבה זו, ומחשש הפצצה אווירית, החלטתי להעביר את הכוח בשיירות קטנות החל מן הבוקר ועד קרוב לשעת היציאה. כמו כן נעשו סידורי להטלת מסכי עשן בנקודות המעבר בכביש המתגלות לתצפית האויב, וכן להשקות במים את דרכי החול. דבר זה היה דרוש לא רק למניעת ענני אבק, אלא גם כדי להקטין את סיכויי השקיעה של כלי הרכב בחול.

עם התקבל פקודת המבצע יצאנו לסיור מפקדים. לא היה צורך בפקודת התראה מיוחדת ליחידות, שכן באותה תקופה נמצאו כל היחידות ב"מצב-הכן" קבוע. נוסף למפקדי הכוחות צורפה לסיור גם יחידת סיירים, שנועדה לשמור על קשר-התצפית עם כפר האויב, עד לזמן ההתקפה ממש. רציתי להיות בטוח שלא יחולו כל שינויים בכפר-האויב מבלי שאדע עליהם.

חזרנו מן הסיור לבסיס, וניגשנו לסכם את התכנית ליד שולחן-חול, שהוכן ע"י חולית המודיעין לפי מפות, צילומי-אוויר וידיעות נוספות. שלושה דברים נסתמנו בבהירות והם שהינחנו בקביעת התכנית. ראשית — נראה היה לכל, שהצד החלש במערך ההגנה על הכפר הוא הצד המזרחי, שחיבר אותו בלתי אמצעית עם טול-כרם וה"משולש". מכאן — שהאזור המתאים ביותר לפריצה הוא ממזרח. שנית — הכרנו בצורך להקדיש טיפול מיוחד ל"בית העיראקים", על מנת להפטר מחיל המצב

תכנית הפעולה

המרכז באותו מקום, ולמנוע את התערבותו בקרב על הכפר גופו. ואילו, בתוך הכפר — ראינו את בנין בית-הספר, שמדרום-מערב למרכז-הכפר, כאחד

התכנון והמסע המוכנה

כדי לאפשר למכסימום אנשים סיורים נוספים בשטח, ביום המחרת, בעוד רוב בנינו ומנינו של הכוח-הפועל מתרכז בנקודת היציאה.

לאחר שסיכמנו את התכנית הסבירו מפקדי הכוחות את המשימה למפקדי יחידותיהם על גבי שולחן החול ולפי צילומי-האוויר. כן הוחלט לעשות הכל,

מפקד כוח א' מספר:

היחידה הממקשת, ואנו עלינו על הדרך „שלנו“ דרך זו היתה ברורה „בולטת“ במיוחד, מאחר שהיתה שקועה בשטח, כשמשיני צדיה סוללות עפר. יחידת-המשנה, שהייתה את חודת-השרדה, עצרה אותנו, והודיעה לי שהיא נמצאת כ־10 מ' מצריף פת. צריף פת זה היה למעשה תחנת-קמה שאותה צריכה היתה יחידה מס. 2 לכבוש. יצאתי לסיור במקום עם מפקד יחידה מס. 2, משהוברר לנו, שאכן זה המקום ואין כאן כל טעות — נפרש הכוח והתכונן להסתערות. יחידה מס. 2 על טחנת-הקמה, יחידה מס. 1 על בית העיראקים ויחידה מס. 3 שימשה כרזרב מאחורי יחידה מס. 2.

השעה היתה 01.00 לערך. לפי ההערכה המוקדמת צריכות היו 2 היחידות להגיע באותו זמן בקירוב לעמדות הוינוק שלהן. הודעתי למפ' הפעולה, שהכוח שלי מוכן. אך, הכוח שנע מדרום, ושעמו צריכים היינו לתאם את התקפתנו, נשתתה זמן רב בדרך, וכן ציפינו כשלוש שעות להפגזת התותחים — הוא האות שנקבע לתחילת ההתקפה, ושצריך היה להנחין לאחר שמפקד-הפעולה יקבל את הודעותיהם של 2 מפקדי הכוחות, כי הגיעו לנקודת-הוינוק שלהם. עוד לפני התחלת ההסתערות הגיעה אלי היחידה שהניחה את המוקשים. מפקדה התאונן בפני שאנשיו עייפים ואיי גם מגלים רצון להשתתף בהתקפה. החלטתי, איפוא, לנתר על יחידה זו ושלחתיה חזרה.

שיירת המכוניות של הכוח שלי יצאה מן הבסיס ב־16.00 לערך, ערב הפעולה. נתרכזנו בפרדס אחרי עיין-החורש. חששנו לעבור לאור היום פן נתגלה לעבר-קאקון ונאבד את ההפתעה שבהתקפתנו. חשש זה נתחזק משנורו מספר פגזים לגבעה שממזרח לנו מכיוון טול-כרם או שויקה. עם דמדומים עברנו את הגבעה והגענו למזלג דרכי-עפר. מפקדי יחידותי עם חלק מסגניהם הספיקו להגיע קודם, בעוד אור, לעמ' דת-צפית, כדי להסביר לסגניהם את הכנית ההת-קפה בשטח.

ב־20.00 לערך יצאנו לדרך. כל כוח בציר-הנתר עה שנקבע לו. לאחר שהגענו למקום מסוים המתנו שעה קלה לבוא האיש, שנקבע כמורה דרך לנו. משהגיע — המשכנו בדרכנו. היחידות נעו בשורה עורפית ארוכה. סדר התנועה היה: יחידה מספר 1, מטה הכוח, יחידה מספר 2, יחידה מספר 3, ולאחריו נה — יחידה שנועדה להפרד מאתנו כ־2 ק"מ מנקודת הערכותנו. על מנת להמשיך ולמקש את כל הדרכים המוליכות לקאקון ממזרח וצפון מזרח. לאחר סיום תפקיד זה היא צריכה היתה לשוב ולהצטרף אלי ולסייע בכיבוש הכפר.

התקדמנו במהירות וללא כל תקלות. מורה הדרך שהכיר היטב את השטח צעד לפני הטור יחד עם הגש"שים, ואילו יחידת החוד היתה מוציאה, מדי פעם, יחידת-משנה להבטחת האגף. בבוא העת נפרדה מאתנו

מפקד כוח ב' מספר על מסע ההתקרבות לכפר:

שצריכות היו למקש את דרכי העפר היוצאות מקאקון דרומה.

הדרך נמשכה זמן רב משהערכנו. לזמן-מה נפסק קשר האלחוט, ונתעכבנו עד שהחלפו הסוללות במכ"שיר; לאחר-מכן „איברנו“ את שתי „יחידות-המי-קוש“ ושוב הלך לטמיון זמן-יקר עד שנתקשרנו באמצעות האלחוט והצלחנו להתאחד. סמוך להצטל-בות הדרכים לכפר נפרדו מאתנו שתי היחידות הממקשות. שצריכות היו לעשות את מלאכתן ממזרח למערב, ולהתבסס בכפר עם סיימן את המלאכה. אנו החילוננו עולים צפונה וקרבנים לכפר.

בזמן סיור המפקדים שנערך ב„מעפיל“ לא יכולנו לראות את הגיורה הדרומית של הכפר, זו שהיינו צריכים לכבוש אותה — ועל כן נאלצנו לתכנן את תכנית ההתקפה והפריצה על גבי המפה ובעזרת צילומי-אוויר. (סיור-לילה שהיה בתכנית, בוטל ברגע האחרון. כיון שכיתה של אנשי-המקום נתקלה אותו יום באש מקאקון — ולא רצינו לעורר כל רעש נוסף בסביבה). הוטל עלינו לכבוש את משלט הבנינים שבדרום הכפר, ואח"כ להבטיח את דרום ודרום-מזרח הכפר בפני התקפת-גד של האויב.

יצאנו מ„מרק“ ב־2300 לערך. סדר התנועה היה — יחידות 1, 2, 3, ואחריהן שתי יחידות מכוח אחר

סמוך ל־0400 היו כל הכוחות (גם אלה שמדרום) מוכנים להסתערות, ולפי הוראת מפקד הפעולה הוחל בהפגזת הכפר. לפי התכנית הראשונית צריכים היינו להמתין עד להפסקת ההפגזה, כעבור 20 דקות, ורק אז להסתער; — אך, למעשה, מאחר שאש התותחים ניתכה על הכפר בלבד, כ־400 מ' מהכוח המסתער, ולא היה חשש שאנשים יפגעו מן האש — הסתער הכוח שמצפון מיד. בסופו-של-דבר, דומה, שאף הטיבו לעשות בהסתערם לאלתר.

ההשתלטות על מבואות התעלה ועל „בית העיראקים“

מפקד יחידה מס' 1 (גוף החוד של כוח ב') מספר :

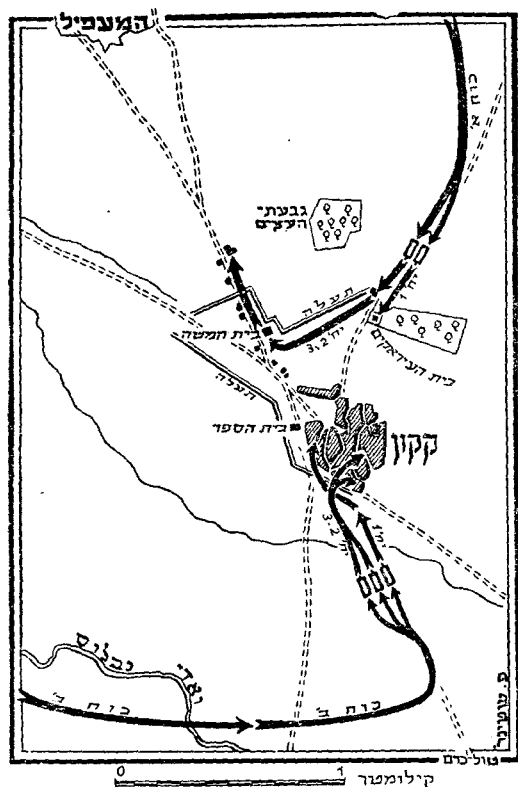
הגענו עד ל-50 מ' לערך מן התעלה שמדרום לכפר. האויב, בעמדות שבתעלה, הבחין בנו ופתח באש על יחידתי. היתה זו אש של כמה רובאים ומקלע; לאחר מכן נזרקו לעברנו גם כמה רימוני יד. מפקד הכוח פקד עלי להיעצר ולא להשיב אש. יחידתי נתפרסה במהירות כשאנו ממתינים להוראות נוספות.

כעבור זמן קצר הודיע לי מפקד הכוח, שמיד יחל הריכוך של הכפר ע"י הנשק המסייע שלנו. עם הפסקת האש תופעל מיד ההסתערות לפי התכנית הראשונית: תחילה יחידות 2 ו-3, ורק לאחר שתפ-רוצנה תופעל יחידתי.

מפקד יחידה 2 של כוח א' מספר על כיבוש טחנת הקמח:

יחידתי צריכה היתה לתפוש את טחנת הקמח ואת קצה התעלה הסמוך לה, המוליך דרומית-מערבית. על מנת להשתלט על תעלה זו בטרם יספיק חיל המצב העיראקי שבבנין („בית העיראקים“) להת-ארגן ולהכנס לתעלה. מקלעים-בינוניים, שהיו מוצ-בים ב„המעפיל“, צריכים היו לסייע לנו בכך, ע"י שיכסו באשם את כל אורך התעלה. מקלעים אלה היו מטונחים לגורה זו מבעוד יום. אחר זאת צריכים היינו לנוע משני צדי התעלה — יחידתי מדרום ויחיד-דה מס. 3 מצפון — ולסלק את כל כוחות האויב שבתעלה, ואת אלה שמצפון לגוש הבנינים העיקרי של הכפר.

צריך טחנת הקמח היה ריק מאנשים; חיילי האויב לא הספיקו לתפשו כנראה. לפי ידיעות שהיו לנו, צריך היה קצה התעלה להיות ממש סמוך לטח-נה; אך, במציאות הוא היה מרוחק יותר, כ-15-10 מטרים. אנשי החלו לחפשו ובניתיים נעצרו ונתעכב-נו. נפתחה עלינו אש מטנח קרוב ואחד מאנשי נפגע

ביצוע המשימה ע"י כוחות א' וב'

באש זו. שעה ארוכה שהינו במקום מבלי דעת לאן וכיצד להמשיך.

בראשיתה של התעלה נמצאה עמדת „פיל-בוסט“ (תיבת-שדה) עיראקית. לידה עמד חייל עיראקי שירה לעבר ה„מעפיל“, כנראה מבלי-דעת מה מתר-חש בדיוק. בחושך קשה היה להבחין מי היורה, ואחד ממפקדי יחידות-המשנה אשר לי, שחשבו לאחד מאנ-שיו, פקד עליו „הכנס לשוחה!“ רק אז נתבררה זהו חו של היורה. מפקד יחידת-המשנה הטיל רימון לפיל-בוסט ושיתק את העמדה — וכך נפרצה הדרך לתעלה.

מפקד יחידה מס' 1 של כוח א' מתאר את ההשתלטות על בית העיראקים

דחי, מעל גוף הכוח ופנינו דרומה, בכיוון הפרדס ובית העיראקים. משנפתחה האש על יחידה מס' 2, שתקפה אותה שעה את טחנת הקמח, נמצאתי עדין כ-150 מטר ממשוכת הצבר, שעל גבול הפרדס המורחי.

ההנחה היתה, ש„בית העיראקים“ יהוה את מרכז ההתנגדות של האויב בקטע הצפוני. התפקיד של כו-בוס הבנין הוטל על יחידתי, שהיתה עתירת ותק ונסיון.

משהגענו למקום-ההיערכות של הכוח, נפרדה יחיד-

הכוח הצפוני הקדים, איפוא, את הסתערותו בעשרים דקות לגבי הכוח שבדרום; בגלל אי-הבנה לא המתין עד לסיום ה"ריכוך" של הכפר. עם זאת, לא רק שלא הביא הדבר לתקלות, אלא אף ספק הוא אם יחידה מס' 2 הצפונית, היתה מצליחה להשתלט על טחנת הקמח בקלות כזו לו המתונה עשרים דקות. באותה מידה אפשר להניח, כמעט בודאות, שאף המשך פעולתה לאורך התעלה היה קל יותר לולא נתבזבז זמן בחיפוש אחר ראשית התעלה.

יחידה מס' 1, שתקפה את "בית העיראקים" מצאה כבר את הבנין כמעט ריק. חיל-המצב שבתוכו, באם אמנם היה כזה, הספיק לצאת את הבנין ולהתפזר לאורך התעלה הפונה לכיוון "המעפיל". כיבושו של בית העיראקים, שהוערך תחילה כאגוז העיקרי במערך שבצפון-הכפר, בוצע איפוא ללא תקלות.

נוסף. מסתבר, שמרבית אנשי האויב הספיקו לצאת מהבנין ולהכנס לתעלה. "הצפונית", המחברת את טחנת הקמח עם מרכז הכפר.

התארגנו להגנה. הצבתי מקלעים בעמדות-הגג, לעבר הכפר. כסיוע לשתי היחידות המתקדמות לאורך התעלה. מקלע נוסף הצבתי בפרדס, לכיוון מזרח, וצרפתי ל"מ, שהיתה פרוסה בשורות העצים הראשונות, סמוך לבנין, כהבטחה כלפי הפרדס. י"מ זו החלה להתחפר, כי היה עדיין חושך, ולא רציתי להסתבך בבדיקת השטח ה"סגור" של הפרדס. שאר אנשי היחידה נחו בבנין.

האויב ידע היטב היכן כוחותינו. החל מ-0630 לערך, משרק החל להאיר, נפתחה אש תותחים על בית העיראקים ועל הפרדס הסמוך אליו. קיבלתי הוראה ממפקד הכוח לשלוח י"מ, כתגבורת ליחידות 2 ו-3; אך משרק התארגנה זו ועמדה לצאת לעזרה. החלה התקפת-הנגד הראשונה של האויב לעברנו. י"מ נשארה אצלי למנוע את ניתוק הכוח מכיוון צפון וצפון-מזרח.

פרסתי את היחידה ושלחתי שתי י"מ* קדימה, לתפוש את המשוכה. י"מ אחת נמצאה ברורבה, מוכנה לאיגוף ומכת-נגד במקרה שתפתח אש. הוריי תי לשתי י"מ המתקדמות לזנק קדימה, עד הצברים. מפקד הכוח הודיעני באלחוט שטחנת הקמח כבר נתפשה, ושעלי להזדרז ולכבוש את בית העיראקים.

פרצנו שלוש פרצות בגדר והיחידה חדרה פנימה לפרדס, כשחוליות קטנות מבטיחות את המעבר. י"מ אחת עלתה על הבנין במקביל לדרך (מצפון לדרום), ואילו השניה התקדמה ישר ממזרח. י"מ שבאה מצפון צריכה היתה לפרוץ, והשניה — לשמש "גל שני" בהסתערות על הבנין. י"מ האחרת נשארה, כאמור, ברורבה מאחור.

ההתקדמות עד לבנין עברה ללא תקלות, על אף חששותי. שתי י"מ הגיעו לבית בשקט ותוך תיאום הדדי. על גג הבית היתה עמדה, ובה כמה מאנשי האויב, שפתחו עלינו באש, אך אלה שותקו מיד ברימונים שהוטלו לעמדה. הבנין נכבש ללא קרב

"בית העיראקים"

הקרב על התעלה ותפיסת בית-המטה

מפקד יחידה מס' 2 כוח א'. מתאר את המשך הפריצה מערבה:

לגמרי לאורך 150-200 מ', לא יכלה לשמש מחסה בפני אש מן האגף לאלה החוסים בתוכה; ואכן, בדיקה לאחר-מכן גילתה לנו שבאשנו, ובאש המקלעים הבינוניים מן "המעפיל", נפגעו קרוב ל-50 מאנשי האויב.

כאמור, איבדנו זמן רב עד שפרצנו לתעלה; ובינתיים היתה כבר זו מלאה אנשי אויב, שירו לכיוון "המעפיל" — צפונה. הצבנו מקלע בפתח התעלה ופתחנו באש לאורכה. התעלה, שהיתה ישרה (י"מ — יחידת משנה וכן להלן בכל מקום.

לה. שוב נתעכבנו, והשעה היתה כבר אחרי 0500. הודעתי למפקד הכוח שאתקדם לבדי משום שחששתי פן נכנס לאור היום, עוד בטרם נצליח להתבסס.

מפקד יחידה מס' 3 כוח א', מספר על יחידתו בפריצה:

הנשק שהיו אתם — מקלעים ורובים, אנשי נמצאו בשדה פתוח, ללא כל עמדות, בעוד שהעיראקים פעלו מתוך תעלה ומאחורי מחסות נוחים. יחידה מס' 2, שהיתה מדרום לתעלה, כמעט ולא קיבלה עדיין אש. התקדמותנו נעצרה. נפצעו בינינו 5-6 אנשים. שכבנו והשבנו אש חזקה. כעבור זמן קצר ניסיתי להמשיך ולהתקדם בקפיצות. כמה ממקלעני נפצעו בנסיון זה, ונעצרנו בשנית. ריכוזי, איפוא, את אנשי בתעלה הראשית, בה היינו מוגנים, יחסית, בפני האש. חלק מן האנשים נצטרף ליחידה מס' 2 בהמשך התקדמותה.

מפקד יחידה מס' 2 ממשיך בסיפורו:

פקדתי, איפוא, על אחד ה"פאטיסטים" שלי לפעול כלפי הבנין. הוא הספיק לירות פגז אחד, והנה נפגע בראשו ונהרג במקום.

בהצטלבות התעלות ובבנין נמצאו כ־40 חיילים עיראקיים, שכמה פעמים גם ניסו הסתער עלינו. הצליפות שלהם היו מדויקות ביותר, מאחר שהטנת בינינו לבינם לא עלה על 40—30 מטרים. פעם גם נאלצנו לסגת בשעת הסתערות שלהם, ורק אח"כ שבנו והדפנום ברימוניד.

הבינותי שהדרך היחידה לפני היא לחסום באש מקלע את התעלה הפונה צפונה, לעבר "המעפיל", ממש כשם שעשינו לתעלה הקודמת שפנתה מערבה. הרי זמן־רב נוסף לא נוכל לשהות במקום, כינן שהאיר היום ואנו היינו בעמדות גרועות מאלה של האויב. אף לסגת לא יכולנו בשדה הפתוח שבעורפנו. הודעתי, איפוא, למפ' הכוח על התכנית. פקדתי על אחד משני מפקדי יחידה שנתורו לי ביחידה, לאגף את הבנין והתעלה מדרום, בחיפוי האש שלנו.

האש שהומטרה עלינו היתה עזה וקשה היה לקום על הרגלים... האנשים לא נתרצו לקום ולאגף. מפ' יחידה נטל מקלע וניסה לאגף בעצמו, אך נפגע מיד, משהתרומם. מפקד יחידה האחרון שנותר לי, עם סגנו, קמו מיד אחריו והצליחו באיגוף. המקלע, שהציבו

התחלנו מתקדמים מדרום לתעלה, ובמקביל לה. יחידה מס' 3 התקשתה בהתקדמותה ולא הצליחה ליצור קו רצוף עם יחידתי, מן העבר השני של התעלה.

משנתפסה טחנת הקמת, ואנשי יחידה מס' 2 נכנסו לקצה המזרחי של התעלה, קיבלתי פקודה להעביר את יחידתי קדימה ולהתחיל בהתקדמות מצפון לתעלה. העברתי את היחידה, ופוזרתי את האנשים בשרשרת קלעים ארוכה. התחלנו לנוע קדימה, בכיוון מערבה. התקדמנו כך כ־150 מטרים, עד שהגענו כ־40°-50° מטרים מזיגוג־התעלות הפונה צפונה, והמקיף את הבנין שאח"כ כינינו אותו בשם "בית־המטה". באותו קטע נמצאו מרוכזים רוב אנשי האויב שניצלו מן האש בתעלה הראשית. הטנח היה קצר; הם גילו אותנו באור־הדמדומים ופתחו עלינו באש מכל כלי־

נצטרפו אלי סמל וכן כשתי יחידות מיחידה מס' 3. המשכנו להתקדם — שתי יחידות שלי — מדרום לתעלה, שתי יחידות שנצטרפו — מצפון, ואני עם מקלע וחוליית אנשים רזרביים — בתעלה גופה. התקדמנו בקפיצות. ניתנה עלינו אש חזקה מהצטלבות התעלות שלפני הבנין. היו לי כבר ארבעה פצועים ושלושה הרוגים. שוב נעצרנו — הפעם בגלל האש החזקה. סמל וכן מ"כ נפצעו באש מרגמות "2", שהאויב התחיל להפעיל.

בינתיים החל להאיר, ויכולתי לראות היטב את מקומה של תעלת האויב, ואת "בנין המטה". חשבתי לשחק את האש מהבנין ע"י פגזי־פיאט.

י ו א ל ב נ י י ע ק ב, מקלען, שכב בתעלה הראשית ופעל לכיוון העיראקים שבזיגוג־התעלות, המקיף את בנין המטה. תוך כדי פעור לתו פגע כדור אויב בחגורת הכדורים שעל גופו והתחמושת ההלה להתפוצץ. ראינוהו מתפתל על הארץ ועשן עולה ממנו. נדמה היה כאילו נפגע מבקבוק מולוטוב. "יואל" — צעק אליו מפקדו — "זרוק מאתך את הבקבוק". "אין לי בקבוק" — השיב.

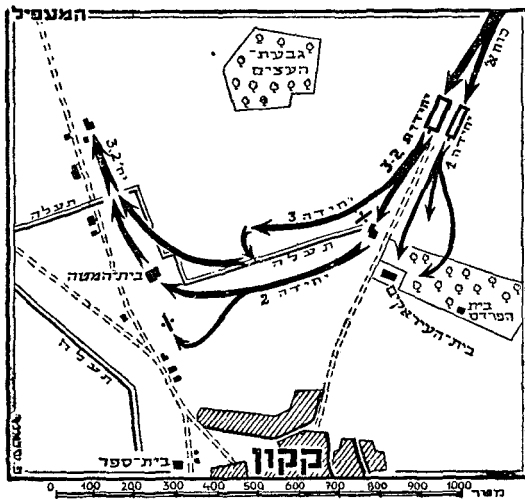
כל אותו זמן לא הרפה יואל מן המקלע, והוסיף לחפות באש על ההתקדמות לעבר ה־אויב שבתעלות. לבסוף ניגש אליו אחד המ"כים והוציא ממנו בכוח את המקלע, ורק אז חבשהו.

* השעות המוזכרות כאן הן לפי שעות הקיץ, שהיה נהוג אותה תקופה — והן שתי שעות מוקדם יותר מ"שעות החורף". משום כך יש לזכור, שבאותו תאריך מימשו ובאו דמדומי אור־יום סמוך ל־6 בבוקר, ואילו אור פמש — רק ב־7.

ההתקפה שבאה על האויב מכיוון העורף שלו, ממזרח, העמידה אותו במצב קשה — ללא פתח לנסיגה. שתי היחידות של כוח א' נמצאו, איפוא, כשהן דוחקות את חיל-המצב העיראקי, שנותרו בייגוג התעלות שליד בית המטה, ממש אל הקיר. בינתיים החל להאיר, ונתברר שהאויב נמצא בעמדות נוחות ותכליתיות בעוד שאנשינו פזורים בשדה החשוף, ללא מחסה, מצפון ומדרום לתעלה הראשית. נסיגה מן המקום על מנת להתבסס תחילה בגוף הכפר — פירושה היה, בראש וראשונה, אבידות קשות. כן היתה נסיגה כזו מחייבת את ניתוק המגע עם האויב, דבר שהיה משחרר אותו מן הלחץ בו נמצא, ומאפשר לו תמרון ככל העולה על רוחו. נכון היה, איפוא, השיקול להסתער, ולחסל את האויב, ומהר ככל האפשר.

ב"בנין-המטה" נתפשה מערכת-קשר-אלחוטי אנ-גלית, והיה בו מחסן בגדים של פלוגה לפחות. סמוך לבנין עמדה מכונת-משא שלא ניווקה. כן מצאנו שלושה מקלעים על חצובות; אחד מהם — על בית הבאר, שסמוך לדרך הפונה ל"מעפיל", צפונה מבית "המטה" — כבר היה מופנה דרומה כלפינו. לפי מספר הרוגי האויב שנותרו בשטח, והציוד שנפל לידינו, הבינונו שחיל-המצב העיראקי שבכפר היה גדול יותר מכפי שחשבנו תחילה, ושמנה לפחות פלוגה מלאה.

השעה היתה 0700 בבוקר. אנשי היו תשושים לגמ-רי מן הקרב וריכותים בתעלה. מספר אנשים שלחתי בתעלה הפונה דרומה, כאבטחה מאגף זה ולשם יצירת קשר עם אנשי הפלוגה שפעלה מדרום.

פירוט המשימה ע"י כוח א'

מדרום לתעלה. פעל באש אנפילדית על העיראקיים, והביא לשיתוק יחסי של האש, שניתכה עלינו.

"פיאטיסט" מיחידה מס. 3 ירה שני פגזים לעבר הבנין ומיד יצאנו בהסתערות על התעלה והבנין. העיראקיים נמלטו מן הבנין, ומזיגוג-התעלות המקיף אותו. למעשה לא היה להם לאן לברוח, כינן שכל הכיוונים הפונים לעורף הערבי נשמרו ע"י אנשינו וע"י הכוח שבא מדרום. הם ניסו להסתתר בשדה הדורה הגבוהה שממערב לבנין, אך דומני שרובם נפגעו.

שארית אנשי האויב נותרו בקטע-התעלה האח-רון, הפונה מן הבנין צפונית-מערבית בסמוך לדרך היוצאת אל "המעפיל", ובמקביל לה לאורך כ-150 מ', והמגן על שורת הבתים המפורים שלאורך הדרך. לא נשאר להם כל פתח לחמיקה והברירה שעמדה בפניהם היתה להפגע או להלחם עד הסוף. נמצאו עמם מספר קצינים עזי-נפש, והם כנראה שהכריעו את הכף — למלחמה.

הסתערנו עליהם, למול הסתערות-הנגד שלהם. להם היו כידונים, בעוד שלנו לא היו. אחד מאנשי נפגע מכידון. רוב אנשי האויב נפגעו מיריות, ויתרם החל להמלט מערבה. קצין עיראקי שכב בין הנפגעים והעמיד פני מת. אחד האנשים ניגש לבדוק; משנת-קרב אליה, פתח הקצין באש האקדה שבידו והלה נפגע. סמל מיחידה 3 הסתער על הקצין, וזה זינק מולו ברובה מכודן. החלה התכתשות בין השניים, כשהקצין אינו נרתע אף מנשוך את הסמל ברגלו. בסופו-של-דבר, הכריעו הסמל, ירה בו מרובהו והרגו.

מפקד כוח א' ממשיך בס'פורו:

לכפר. מטרתה היתה ברורה — למנוע הבאת תגבר-רת או אספקה בדרך זו לכוחות שבכפר. העברתי את מטה הכוח אל בית-העיראקיים ודרשתי ממפקד היחידה במקום, שישלח מאנשיו להר-ציא את פצועי שתי היחידות האחרות ולרכוזם בבנין. דרשתי ממטה-הפעולה לשלוח חלק מן הכוח

עוד לפני שנסיימה פעולת הכיבוש בגזרה שלנו, בשעה 0640 לערך, החלה הפגזת-נגד של האויב. ההפ-גזה היתה מרוכזת ומופנית אל זיגוג-התעלות שליד בית "המטה" ולקיבוץ "המעפיל". קצת מאוחר יותר, משחוסלה ההתנגדות במקום, הועתקה האש הארטי-לרית של האויב אל הדרך הפונה ל"המעפיל", בכניסה

דס המזרחי, הצליח לפצוע חמישה מן המקלענים. שהוצבו ב"גבעת העצים", מפקד היחידה ויתר, אי-פוא, על פינוי הפצועים והנפגעים שלי, והועסק כולו בפינוי חמשת נפגעייו שלו.

הרורבי כדי להוציא את הפצועים והנפגעים הרבים מהכוח שלי. הגיעה יחידה ברגל, דרך "גבעת העצים" שמצפון. מפקדה הציב את מקלעיו בגבעה כחיפוי לתנועתו, ועם שאר היחידה בא אלי. צלף אויב, בפר-

המעורר העיקרי של האויב בכפר היה בגיזרה הצפונית; שם נתרכו חיל-המצב העיראקי ושם גם היה מטה הכוח. וטבעי הדבר — זוהי הגיזרה הסמוכה לנקודות הישוב היהודיות. אין כל פלא, איפוא, שבועד כוח א' מנהל קרב עקשני ונמרץ נגד אויב מר-נפש בגיזרה הצפונית, פרץ כוח ב' לגיזרה המוקצית לו כמעט ללא התנגדות.

כיבוש דרום-הכפר ע"י כוח ב'

מפקד כוח ב' מתאר את הפריצה:

מתוחות מדרום לכפר, אך לא היו אלה גדרות צבאיות כי אם גדרות-בקר ערביות, שפשוט רמסנו. עמדת אויב סמוכה לתעלה המשיכה עוד זמן-מה בהתנגדות. אך 2 פגזי-פיאט שנורו עליה מיחידה מס. 2 חיסלה כליל. בכך נסתיים, למעשה, השלב הראשון של כיבוש הכפר, ושתי היחידות החלו להתארגן להגנה לאורך התעלה החפורה. מטה הכוח נכנס אף הוא למשולש הבנוי, ונתנו את הסימן המוסכם (איתות בפנס ירוק) ליחידה מס. 1, שנשארה מאחור, שתיכנס אף היא לכפר.

אש הנשק-המסייע שלנו היתה רצינית למדי. כמה מהפגזים אף עברו את הכפר ונתפוצצו סמוך לאנשי יחידת החד. בקשתי להעתיק את האש צפונה יותר. משפסקה האש, לאחר 20 דקות, פקדתי — לפרוץ! יחידת מס. 1 — יחידת החד — צריכה היתה להיות את "הרגל שעל הקרקע" בראשית ההסתערות. יחידה מס. 2 צריכה היתה לעבור ממערב לה, ולפרוץ למשולש הדרומי של גוש בניני הכפר, ממערב למזרח; מיד אחריה צריכה היתה לפרוץ יחידה מס. 3, כשהיא פונה קצת צפונה לה. ההתנגדות שבכפר היתה קלה. שתי גדרות היו

מפקד יחידה מס. 1 משלים את תיאור ההתבססות:

של הכוח השלישי, אשר מיקשו קודם-לכן את דרכי העפר. תפקידן היה לחסל את קני ההתנגדות של האויב שבתוך הכפר. עד לאותה עת לא נגענו כלל במרכז הכפר, וערבים רבים הסתתרו בין הבנינים וצלפו עלינו מן העורף.

קצת אחרי 0700 פקד עלי מפקדי לשלוח י"מ לטיהור בנין בית-הספר, ששימש קן-צלפים באגפנו. בנין בית הספר היה למעשה הגבול בין גיזרת הכוח שלנו לבין גיזרת כוח א', שבחלקו הצפוני של הכפר. בו ברגע שהיחידה התכוננה לצאת לתפקידה, הודיעו התצפיות על אוטובוס ערבי הקרב ובא מכיוון טול-כרם.

עם פריצת שתי היחידות לכפר החלו הערבים שבחלקו הדרומי לסגת. בבריחתם, כמעט ועלו על יחידתי. החלטתי שלא לנסות לעצור, והזזתי את היחידה שלי מערבה יותר. ע"י תנועתנו זו נפתח להם פתח לנסיגה. פתחנו עליהם באש, ואף הם השיבו לנו באש תוך כדי מנוסתם.

את סימן ההצלחה, בפנס ירוק, לא ראיתי; אך משהרגשתי שהרעש נשתק והאש פסקה, החלטתי לעבור קדימה ולתפוס את הגזרה שהוקצתה לי: — חלקו הדרומי של הכפר, החל מבית-הספר ועד למשולש הבנינים.

סמוך לשעה 7 בבוקר נכנסו לכפר שתי יחידות

התקפות-הנגד של האויב

מפקד יחידה מס. 1 כוח א' מספר על התקפות הנגד בגזרתו:

שהבטיחה בכיוון הפרדס קיבלה פקודה להניח לאויב להתקדם עד שיהא קרוב ככל האפשר. הערבים הגיעו עד 50 מטר, לערך מאתנו ושמענו היטב את קריאות-

עם התחלת התקפת-הנגד, ב־0800 לערך, הועתקה האש הארטילרית של האויב צפונה מן הבנין. הערבים התקדמו בתוך הפרדס וקשה היה להבחין בהם. י"מ

בשעה 0900. לערך הועתקה שוב האש הארטי לרית ממנו והלאה. ממורח לנו, בשטח הפתוח, ניצבו מספר משוריניים, ביניהם גם טנק אחד או שנים, כנראה מסוג קל ביותר, שירו לעברנו מתותח "דו-לטר" און" (Two-Pounder) ממרחק קילומטר לערך. מפקד הכוח, שנמצא אותה שעה אתי, ניסה לכוון את אש התותחים שלנו על המשורינים, אולם הטיווח היה בלתי יעיל, באין שפה משותפת בינינו ואנשי הארטילריה, עד שויתרנו בכלל על אשם. מאחד ויסיכנה אותנו יותר מוסיכנה את האויב.

ההתקפה חזרה ובאה מן הפרדס. הערבים, שנראו קודם יוצאים מפרדס־חנינה, המשיכו בתנועתם צפונה מאחורי סוללת מסילת־הברזל, ורק משהגיעו אל מול הפרדס שלנו — נכנסו לתוכו. בבית הפרדס (בקצהו הדרומי־מזרחי) נמצא כנראה מטה הכוחות התוקפים.

שוב נתתי לערבים להתקרב עד כדי 50 מ' לערך, וכשראינו את רגליהם מתחת לענפי העצים פתחנו עליהם באש מכל הכלים. הקיצוניים משני צדי הכוח שנמצא באותו כיוון אף זרקו רימונים על האויב. התוקפים נעצרו. מקלע של האויב החל לפעול נגדנו, כשהוא מוצב, כנראה, על הקרקע.

נסוגתי לבנין ועליתי על גגו. היה זה המקום היחידי שממנו יכולתי להתרשם מהנעשה. קבוצה אחת, שהבטיחה כלפי־מערב (לכיוון הכפר) ריכוזי לידי, והכנתיה למכת־נגד. כן העברתי פיאט לכיוון זה, מחשש להתקדמות המשורינים. ראיתי את הערבים כשהם תופסים עמדות־יריה בשכיבה, והעליתי על דעתי אפשרות של חילופי־יריות ממושכים. פקדתי לפתוח באש חזקה, ומיד אח"כ — להתחיל לעלות על הערבים.

הסתערות־הנגד שלנו הצליחה. הערבים נסו בבהלה. י"מ אחת שלי כבשה את בית הפרדס, ואילו השניה התקדמה למרכז הפרדס. שתי היחידות

העידוד של מפקדיהם. היו אלה, כנראה, ערבים מקר מים בלבד, ולא יותר מ־40-30 איש.

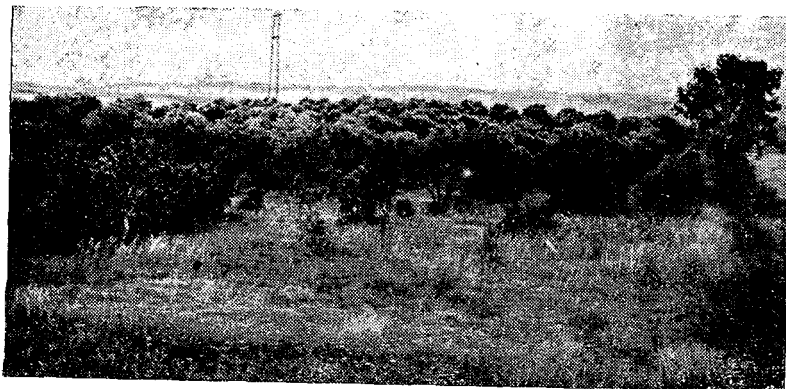
אחד ממפקדי הכיתות ניצב על רגליו לפנייהם והחל לשוחח עם הערבים. "בואו יא שבאב" — קרא להם — "נראה מי הפחדן ומי הגיבור". הערבים לא היססו ביותר והחלו חיש — לסגת. כך נהדפה התקפת־הנגד הראשונה, ללא ירית כדור אחד.

מיד עם נסיגת הערבים הורדתי מקלע אחד מעל הגג, וצרפתי ליה"מ שהבטיחה כלפי מזרח. מפקד יה"מ שהבטיחה את הבנין מדרום, מכיוון הדרך לקאקון, הודיע לי שהוא מבחין בתנועה חזקה

היה אתנו חבלן. מאנשי הסביבה, שצורף ליחידתי. הלה לא פסק מלהתרברב ולהתפאר באומץ רוחו. משרק החלה ההפגזה, נשתתק לפתע והחליט שהפגזים אינם עולים בד בבד עם מושגיו הוא על המלחמה. משלא שמנו אליו לב, חמק מאתנו וניסה להסתלק. גיליתי את הדבר ונתתי לו הוראה לחזור. אחד המכ"מ, ששכב סמוך אליו, נטל רסיס של פגז־שרפנל אחד, בעודו חם, והניחו על רגלו של אותו חבלן אמיץ. "הצילו, נפצתי!" — החל הלה לזעוק. צחוק אדיר פרץ בין כל אנשי היחידה. החבלן נשתתק, ושוב לא פחד אצלנו איש מפגזי תותחים.

מ"פרדס־חנינה" לעבר קצהו הדרומי־המזרחי של הפרדס שלנו. פקדתי עליו להפריע לתנועה זו באש המקלע שלו.

בינתיים נתחזקה ההפגזה. "פיאטיסט", שהבטיח את הדרך הבאה מן הכפר, נהרג מרסיסים. חששתי לפגיעה ישירה בבנין ועל־כן הורדתי את המקלע השני מן הגג, כן הוצאתי את האנשים מן הבנין ופיזורתם בחוץ.

הפרדס שמצפון־מזרח לכפר, המראה — מדרום־מערב.

קפות-של-מש, אף כי חילופי היריות בינינו נמשכו עוד שעות רבות — עד שהחליפתנו יחידה אחרת.

התבססו בקו חדש, במקום גבוה יחסית באמצע הפר-
דס. ומכאן הלאה שוב לא ניסו הערבים לתקוף הת-

התקפות-הנגד העיקריות נתרכזו מעתה בגיזרה הדרומית. גיזרה זו לא רק שהייתה סמוכה לעורף העיראקי שבטול-כרם, אלא שהשטח הפתוח והמישורי המשתרע שם הנו כמעט אידיאלי לפעולת שריון. כן חשוב לזכור, שהדורה הגבוהה שבשדות שימשה מסתור מצוין לחיל-הרגלים המתקדם.

מפקד יחידה מס. 1 כוח ב' מתאר את התקפת-הנוגד הראשונה בגיזרה הדרומית:

(אחד גם הגיע עד ל-200 מ') ואילו המשווריים נש-
ארו רחוקים מהם כמה מאות מטרים לאחור. חיל-
הרגלים נעצר לחלוטין ולא התקדם. פתחנו באש
מקלעים על הסנקים הקרובים ויכולנו להבחין בפגי-
עות ישירות בגוף כלי הרכב, אף כי ללא כל השפעה
עליהם. עם זאת, ראינו ברורות שטנק אחד החל
להתקדם שעה שנעצר המקלע שפעל מולו. מול אותו
הטנק הפעלנו מיד קבוצת רובאים, ואכן — הוא
חזר ונעצר. לאחר תמרונים במשך כ-2 שעה, נסוגו
כוחות האויב ונעלמו מעינינו, כפי הנראה — בואדי.

יש לשער שהאוטובוס שהתקרב מכיוון טול-כרם
הביא תגבורת לוחמים ערביים לכפר, ומאחר שלא
ידעו היכן נמצאים כוחותינו ואלו חלקים מן הכפר
נמצאים עדיין בידיהם, החליטו לנסות מזלם. האוטו-
בוס נסע בדרך העפר היוצאת לפרדסי-חנינה.
הכננה הייתה לתת למכונית להתקרב ככל האפשר
ורק אז לפתוח עליה באש, אולם מקלען חמום לא
עצר ברוחו ופתח באש על האוטובוס מטנח של 600
מ' לערך. נראה כי הנהג נפגע, אך מישוה אחר
השתלט על ההגה, והפנה את המכונית לאחור. חלק
מן הנוסעים נמלטו לפרדס שממזרח והחלו להשיב
באש מקלע, ואילו יתרם הסתנונו דרומה, דרך שדה
הדורה הגדול שמדרום לכפר.

כמעט מיד לאחר האינצידנט עם האוטובוס נשמעו
קריאות: „טנקים! קרבים, טנקים של האויב“. מול
הגיזרה שלי הופיעו 3 טנקים קלים ו-3 משורינים.
איני יודע לבטח באיזו דרך באו, אך כפי הנראה
הצליחו להתקרב בהסתר בתוך „ואדי-נבלוס“,
מכיוון טול-כרם. עד למרחק של קילומטר בערך
מעמדותינו. גם בגיזרה המזרחית הופיעו כ-4 משורי-
נים או טנקים.

בעקבות כלי-הרכב המשווריים נע ובא כוח רגלי
(שתיים עד שלוש מחלקות), והוא אשר נועד להס-
תער. שני אלה גם יחד נסתיעו באש תותחים
מדויקת ומרוכזת, שבאה מכיוון טול-כרם, ופגעה
משש לאורך תעלת-המגן.

הטנקים קרבו עד כדי 400-500 מטר מעמדותינו

מפקד כוח ב' מתאר את התקפת-הנגד העיראקית השנייה:

קפה עצמה לא הייתה מסוכנת, אך תחמושתנו הלכה
ואזלה. עד לאותו זמן טרם קיבלנו הספקה כלשהי —
בציוד, בנשק ובתחמושת. נוסף לכך התחיל להתנכל
החום, וגרוע מכל היה — כשהחלו לבעור הבנינים
שבכפר, והעשן פשוט כיסה אותנו.

חיל-הרגלים של האויב קרב תחילה במבנה-מסר
דר, כשהמפקדים שולטים היטב באנשים, אך בשדה
הדורה-הגבוהה היה כנראה, מפוזרים מדי ונוצרה
שם אנדרלמוסיה. התוקפים שבחלק המערבי יותר

התקפת-הנגד הראשונה של משורינים ורגלים עי-
ראקים נתרכזו בעיקר בגזרת יחידה מס' 1. לאחר
מנוחה והתארגנות קצרה, נתחדשה ההתקפה;
הפעם — בגיזרת יחידות 2 ו-3 בלבד.

המשורינים לא קרבו עתה לטנח קרוב יותר מ-700
מ' לערך, אך גילוּ אליהם כפלוגה וחצי או שתי
פלוגות של חיל-רגלים. כוח זה נפרס לרוחב עצום,
של למעלה מקילומטר (צליפות בודדות נורו כלפינו
גם מפרדס חנינה וגם מכיוון דרום-מערב). ההת-

שנוכל ל"קצור" בהם. אך, איש מהם לא העז להתקרב עד-כדייך. מצב רוחם של אנשינו היה מרומם. ובמיוחד רבה ראו את כל התקפות-הנגד כאספורט צליפה בשבילם; ואכן, כמעט ולא ירו כדור שלא היה מכונן היטב למטרה.

ברחו משום-מה, ואילו אלה שבאו מדרום-מזרח התקרבו והגיעו עד ל-200—150 מטרים מאתנו. בשדה הדורה שלפני עמדותינו היתה רצועה, ברור חב של כ-50 מ', שהיתה חשופה, ללא דורה, קיוונו שהעיראקים יכנסו ל"שדה-הריגה" זה שלנו, על מנת

אף אחת מהתקפות-הנגד של האויב לא התפתחה עד לשלב של הסתערות, שהיה בו כדי לסכן את מעמד המגינים. המשורנים לא התקרבו יותר מאשר כמה מאות מטרים מקו ההגנה ואילו חיל-הרגלים לא העז אף פעם לעבור לפני המשורנים המחפים עליו. עיקר הרע היה נעוץ בדבר אחר: למן 7 בבוקר, עת נכבש הכפר, ועד לצהריים נשארו הכוחות שבכפר ללא תוספת אפסניה או נשק. תותח נ"ט בן 20 מ"מ, תחמושת לנשק המסייע שהיה אתנו וכן מנת-המזון ללוחמים — כל אלה נתעכבו, כיון שהדרך מן "המעפיל" אל קקון נשארה חסומה. הלוחמים לא רק שהיו נטולי נשק יעיל ביותר כנגד המשורנים, בטנח בו עמדו אלה, אלא שגם צפויה היתה להם סכנה להשאר ללא תחמושת.

מפקד יחידה מס. 1 כוח ב' מתאר את התקפת-הנגד השלישית:

בגלל חומרת המצב החלטנו להפעיל את מרגמת ה"2", שהיתה לי, ואשר עד אז לא הופעלה. העיראקים היו מרוכזים בשטח בכמה ריכוזים, כנראה למחלקותיהם. ירינו, איפוא, מספר פגזים לכל ריכוז. לאחר 12 פגזים החלו העיראקים לסגת. (אינני יודע מה היה קורה לולא נסוגו אז, כיוון שבפגז ה"13 נשבר הנוקר במרגמה).

סמוך ל-1100 נחדשה ההתקפה בגורתי. טנק-אויב סייע לפלוגת הרגלים המתקדמת. הטנק חזר ונעצר במרחק 200 מ' לערך מעמדותינו, והרגלים החלו להתקרב בזחילה וקפיצות, עד שהגיעו לקו אחד עם הטנק, מבלי שהעזו לעבור. לחץ האש עלינו היה קשה. השעה היתה כבר קרר בה לשעות הצהריים ואנו נותרנו כמעט ללא תחמושת.

ב-12.00 לערך, בזמן התקפת-הנגד העיראקית העיקרית, ביקשנו סיוע אווירי. מפקד הפעולה התקשר עם הפיקוד שמעליו ואכן הובטח לו הסיוע. ב-13.00, בדיוק בזמן שנקבע, הופיעו המטוסים. השמחה היתה גדולה. האנשים יצאו מן התעלות והחלו לנופף בכובעיהם לטייסי האמצים. אך שמחתם היתה מוקדמת — הפצצות שהוטלו נפלו בכפר עצמו... היו אלה מטוסים של חיל-האוויר העיראקי. רק כעבור שעה הופיעו המטוסים שלנו — והפעם נשמרנו בפניהם, ונזהרנו שלא לגלות אף סימן אהדה. מטוסינו אלה הפציצו את טול-כרם וקלנסונגה.

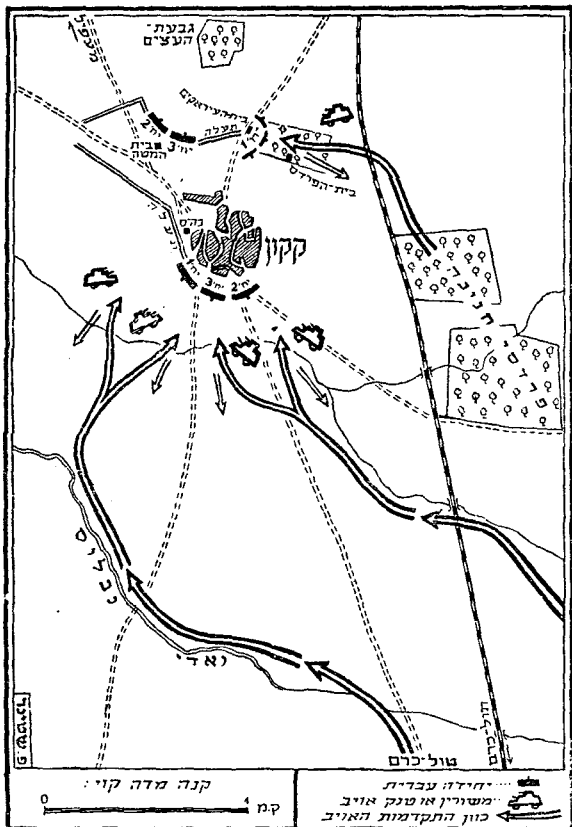
אחרית דבר

מפקד יחידה מס. 2 כוח א' מתאר כיצד הובאה תוספת ציוד:

משורנים נוספים, שצריכים היו לחדור לכפר. ניגשתי לאוטו-המשא העיראקי וניסיתי להתניעו. פרקנו ממנו כל מה שהיה עליו (פגזי "2", ועוד חלקי ציוד) ולאחר מאמצים רבים הצלחנו לקשרו לאוטובוס המשורין השקוע. בסופו של דבר חילצנו את המשורין ופתחנו בכך את הדרך. העברתי במכונית העיראקית את רוב ההרוגים שלנו ל"המעפיל", ובחזרי הבאתי איתי פגזי "3", שהיו מיועדים לכוח ב' שנמצא בדרום-הכפר.

לאנשי, ולאנשיה של יחידה מס. 3, לא היה עתה כל תפקיד בהגנת הכפר. התקפות-הנגד של האויב באו מדרום וממזרח. ואילו אנו נמצאנו בחלקו הצפוני של הכפר, סמוך ביותר אל השטח והדרך שחיברונו אל העורף שלנו. אוטובוס משורין ניסה להכנס לכפר מצד "המעפיל", אך בשל האש הארטילרית של האויב שהוטחה על הדרך נאלץ לסור הצידה ושקע בואדי. האוטובוס השקוע חסם עלידייך לחלוטין את הדרך בפני

מפקד כוח א' מסיים את ספורו:

התקפת הנגד של העיראקים ונסיגתם.

סיים שניעו הלוח ושוב. פלוגת חיל רגלים חיפתה וסייעה להם בפעולה זו.

הפעלנו את התותח הנ"ט: הטנח היה אמנם גדול (קילומטר לערך), אך בכל זאת הצליח התותחן לגרש את המשוריינים באש (משורין אחד, לפחות, נראה כשהוא נגרר לעורף).

מנות המזון שהגיעו וחולקו בין האנשים, התום ששכך והתותח הנ"ט — כל אלה העלו את רוח האנשים... נעשה ברור לנו לחלוטין שהקרב הוכרע לטובנו. ב־1700 נסוג האויב מן השטח, והאש השתתקה.

*

הלילה עבר בשקט. גם האויב הכיר בעובדה, שהכפר קאקון עבר לידיים יהודיות. לפנות בוקר הוחלף הכוח, ואנו חזרנו לבסיס.

מלקח הפעולה

אין פירושו של דבר, שתמיד יש בו בכשלון ללמוד יותר מפעולות אחרות. אכן, עצם עובדת הכשלון היא

קרוב לשעות הצהריים נכנסו משוריינים של הדרג הגבוה יותר והחלו לפנות את הפצועים. בערך בארז תו זמן נכנס לכפר גם הכוח הרזרבי, שהגיע אלינו ברגל, בדרך המסע שלנו, בעברו על-פני בית-העיר ראקיים.

זמן קצר לאחר שנכנס כוח זה לכפר החלה אש-תותחים מרוכזת של האויב על מרכז הכפר.

תפקידנו נסתיים למעשה. היחידה שבבית העיראקיים הוסיפה, אמנם, להחליף יריות עם האויב שבפך-דס הסמוך לבנין, ועם צלפים ששכבו בפרדס שמצפון-מזרח להם. אך, כל נסיון נוסף להתקפה לא נערך בלפנינו.

ב־1500 לערך, הוחלף הכוח שלי. השארנו למחלי-פינו את מרבית הנשק שתפשנו מידי האויב וכן גם קצת מן הנשק שלנו. הכוח שלי נתרכז בצפון-מערבו של הכפר. משם יצאנו לפרדס "מרץ א", כשכל עת המסע מהכפר בואכה "מרץ א' הבזיקו והפציצו אותנו מטוסי-האויב.

מפקד כוח ב' מתאר את התקפת-הנגד האחרונה מדרום:

סמוך ל־1400, אחרי שקיבלנו את תוספת התחמו"ש, החלה התקפת-נגד רביעית. הפעם היתה זו יחידת רגלים, בכוח פלוגה לערך, שהגיעה מאחורי סוללת מסילת-הברזל שמדרום-מערב לכפר, ללא כל סיוע של משוריינים. הם התקרבו בזריזות, מבלי להסתבך במיוחד, עד לטנח 200 מ' לערך, ונסוגו כעבור 2 שעה לערך, מבלי לערוך אף נסיון רציני להתקפה.

ב־1500 לערך, הגיע אלינו תותח נ"ט. תותח זה עמד להגיע עוד בבוקר, מיד לאחר הכיבוש, אך היות והדרך ל"המפעיל" היתה, כאמור לעיל, חסומה ע"י האוטובוס ששקע, נשתתה הבאת התותח עד לאחר הצהריים.

ב־1600 החלה ההתקפה האחרונה. נראה שהעיראקים התיאשו מן התקפה לגרשנו מן הכפר, ומטרתם היתה רק להוציא את הפצועים שהשאירו בשדה. שוב הופיעו 2 טנקים וכ־3-4 משוריינים, שקרבו מדרום ומדרום-מערב. הפעם לא ניסו כלל להתקרב, הם שוטטו לרוחב הגזרה והוציאו את נפגעייהם באמבולנס

פעולה שנסיימה בכשלון, משמשת בדיעבד כמקור לימוד רב יותר מפעולה שהצליחה. עם זאת,

רת גל ההסתערות השני מתוך אנשיו הוא. הם שהצילו את המצב. באותה מידה לא היו מסוגלים שני הכוחות — שמצפון ושמדרום — לסייע אחד לרעהו תוך מהלך הקרב; שהרי כל אחד מן השנים עמוס היה בתפקידי טיהור והתארגנות. בשני מקרים בהם צריכה היתה אחת היחידות לשלוח תגבורת לאחיותיה הנמצאות במצב קשה יותר, הושם הדבר לאל כינון שמי שצריך היה לעשות זאת רותק ברגע האחרון לתפקידים אחרים — להדיפת התקפות נגד.

ליקוי רציני התעורר בשעת ההתארגנות, כשנתברר שתובלת הדרג-הלוחם אינה מצליחה להגיע לכפר. הסיבה העיקרית היתה באי הכנת דרכים אל טרנטיביות. ואמנם, משנחסמה הדרך ל"המעפיל" ע"י המשורין ששקע, לא נעשה דבר למען הבאת ציוד ואספקה בדרכים אחרות. ויש לזכור: פני השטח באזור איזור, ובאותה תקופת שנה, מאפשרים תנועת רכב כמעט בכל מקום ומקום וזה נוסף לאפשרות, במקרה האחרון, להוביל את האספקה ברגל וע"י בהמות... ליקוי נוסף בתחום זה היה בעיכוב שחל בהעברת נשק מסייע (מקלעים-בינוניים, מרגמות 3" ותותח 75"ט) לכוח המתארגן. אין ספק שהעמידה בפני התקפות הנגד וביחוד בפני משורייני האויב, שונה היתה לחלוטין אילו עמדו כלי-נשק אלה לרשות המגינים כבר בראשיתו של היום, או לפחות לעת-צהרים.

יתכן והחמור במשגים שנעשו — אף כי במקרה דנן לא גרם לאסונות מיוחדים — היה בהעדר פיקוד אחיד ומרכזי על הכוחות שהתארגנו בכפר להגנה. העדר פיקוד אחיד זה, — שיכול היה להיעשות בין ע"י העברת מטה-הפעולה לכפר, לאחר כיבושו ובין ע"י מינוי אחד ממפקדי הכוחות שבמקום כמפקד האחראי, — הביאו לידי כך שרק כשליש מן הכוחות והנשק שבכפר שותפו בהגנתו בפועל, בעוד שכל שאר האנשים הסתובבו בכפר ללא כל תפקיד, ומה שחמור מזה — ללא כל אפשרות להפעיל למכת נגד או להקמת קו הגנה פנימי יותר, במקרה שהאויב היה מצליח לפרוץ את מערך ההגנה.

הדברים נזקקו בשיאם שעה שהוכנס לכפר תותח הנ"ט. קרוב לשעתים הסתובבו צות התותח בכפר מבלי-דעת אל מי עליו לפנות, או בפני מי עליו להת-ייצב. וזה בשעה שבמרחק של כמה מאות מטרים בלבד ממקום התותח עמדו כוחותינו מול התקפת-נגד עיראקית, המלווה משוריינים וטנקים, כשבידיהם רק רובים ומקלעים, שלא יכלו — כמובן — לגרום נזק ממשי כלשהו לאויב.

המריצה את המפקדים לחקור ולנתח, ולנסות למצות את הסיבות. ומאידך, מטבעו-של-אדם, שהוא רואה את עובדת ההצלחה, ואין הוא מתעמק ביותר בזכות-מה הושגה הצלחה זו; ועוד פחות מכך מנסה הוא לראות למרות אילו ליקויים הושגה ההצלחה.

פרשת קאקון נסתיימה בהצלחה. כיבוש הכפר וחיסול האויב בוצעו, פחות או יותר, לפי התכנית ולוח הזמנים. יחסית — ללא אבידות רבות. התקפות-הנגד של האויב לא נשאו פרי — הכפר נשאר בידינו. ובכן — לכאורה הכל היה בסדר. אולם הצלחה זו הושגה למרות הליקויים והשגיאות שהיו הן בתכנון והן בביצוע, ליקויים שנתגלו תוך מהלך הפעולה, או אפילו לאחריה. מן הדין לעמוד על ליקויים אלה, דוקא משום שאנו עוסקים כאן בפעולה שהצלחתה. ואכן ליקויים אלה לא נבדקו ולא נחקרו בשעתו, כי הם נטשטשו באור חדות הנצחון, אולם לפי כך חזרו ונשנו משגים אלה מספר חדשים לאחר מכן. בפעולה אחרת של אותן יחידות, אלא שבפעם זו לא האיר להן המזל — ההתקפה נכשלה וגסתיימה באבידות קשות.

* *

תכנית ההתקפה על הכפר נתבססה על פעולותיהם של שני כוחות כמעט-עצמאיים, שהקשר היחיד שביניהם היה בתיאום שעת הפריצה. כל אחד משני כוחות אלה אירגן, כמובן, יחידה רזרבית משל עצמו, שצריכה היתה לשמש גל שני להסתערות במקרה של התנגדות חזקה, אך ברור שכוח מעט זה לא היה מספיק אילו המצב היה הופך חמור. לולא הוקצה כוח נוסף לפעולה, הרי היה זה בבחינת "רע-הכרחי", אלא שכאן היתה רזרבה כללית לפעולה. ואולם, רזרבה זו נמצאה במרחק של לפחות 3 קילומטרים מן הכפר, ללא כלי-רכב לרשותה, בשום פנים ואופן היא לא יכלה לסייע לכוחות הפורצים, וביחוד שהיתה זו פעולת-לילה, שהדגש בה הוא על מהירות.

ואכן, בעוד הכוח מדרום מבצע את משימתו ללא קושי כמעט, הרי הצליח האויב העיראקי לבלום את תנופת ההסתערות של הכוח שבצפון. הוא נמצא במצב של חוסר אונים, ללא עמדות ומתפחים, בשטח פתוח ובאור היום, מול אויב עקשן ונמרץ שלא העלה כלל על דעתו להכנע. הסיכויים לתגבורת מן החוץ היו אפסיים — אילו רצו להמתין עד שיגיע הכוח הרזרבי שחנה ב"המעפיל" לעזרה, כמעט ודאי שלא היו מצליחים להחזיק מעמד. רק התאורות הפנימית של הכוח שנמצא במקום ובעיקר — יזמת מפקדיו, ויצי-